

Energimyndighetens titel på projektet – svenska Kraftsamling Vindkraft i Jönköpings län	
Energimyndighetens titel på projektet – engelska Joint efforts for wind power in Jönköping County	
Universitet/högskola/företag Region Jönköpings län	Avdelning/institution Energikontor Norra Småland
Adress Box 1024	
Namn på projektledare Camilla Axelsson (Energikontor Norra Småland), från sept 2022– projektslut Johan Lundberg (Energikontor Norra Småland), från projektstart – sept 2022	
Namn på ev övriga projektdeltagare Linda Wetter (Energikontor Norra Småland), från sept 2022 – projektslut Nils Lagerkvist (Länsstyrelsen i Jönköpings län), från projektstart – projektslut Sofia Carlén (Länsstyrelsen i Jönköpings län), från sept 2022 – projektslut Annika Pers Gustafsson (Länsstyrelsen i Jönköpings län), från projektstart – juni 2022 Karin von Zweigbergk (Länsstyrelsen i Jönköpings län), från projektstart – aug 2022 Oskar Sundholm (Energikontor Norra Småland), från projektstart – aug 2022	
Nyckelord: 5-7 st Vindkraft, Jönköpings län, ökad kunskap, samverkan, kraftsamling	

Förord

Projektet Kraftsamling Vindkraft i Jönköpings län har finansierats av Energimyndigheten inom ramen för programmet Lokala och regionala insatser för förnybar elproduktion. Projektgruppen har bestått av medarbetare från Energikontor Norra Småland och medarbetare från Länsstyrelsen i Jönköpings län. Projektet har bedrivits under tiden 2020-09-15 – 2022-12-31.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
Summary	2
Inledning/Bakgrund	3
Genomförande	4
Resultat	6
Diskussion.....	16
Bilagor	16

Sammanfattning

Målet med projektet har varit att stärka förutsättningarna för fysisk planering för vindkraft samt en tydlig, effektiv och transparent tillståndsprocess och på så sätt främja en hållbar utbyggnad av vindkraft i Jönköpings län. Målgrupp för projektet har varit miljöinspektörer, planarkitekter och andra berörda av vindkraftsfrågan på kommuner i Jönköpings län samt politiker i hela länet och medarbetare på Länsstyrelsen i Jönköpings län. Genom de aktiviteter som har arrangerats i projektet har målgruppen ökat sin kunskap om vindkraft samt fått möjlighet att samverka och utbyta erfarenheter med varandra. Till största del har aktiviteterna bestått av webinarium, men även studiebesök och seminarium har arrangerats. Det är tydligt att kunskaperna om vindkraft sprids inom målgruppen. Att kommunerna utgår från fakta i sitt arbete och sina beslut kopplade till vindkraft har av målgruppen lyfts som en nyckel för hållbar utbyggnad av vindkraft i länet. Politikerna har en avgörande roll för utvecklingen av vindkraft och projektet har genomfört riktade webinarier till politiker för att stärka dem i deras arbete med vindkraft. Att skapa ökad acceptans för vindetableringar är både en utmaning och möjlighet som målgruppen ser som prioriterad.

Projektet har undersökt intresset för att skapa ett digitalt forum där kunskap och erfarenheter kan fortsätta delas efter projektet avslutats. Intresset har genom enkät till målgruppen visat sig vara svalt varför projektet inte gått vidare med att skapa något digitalt forum.

Summary

The goal of the project has been to strengthen the conditions for physical planning for wind power as well as a clear, efficient and transparent permit process and thus promote a sustainable expansion of wind power in Jönköping County. The target group for the project has been environmental inspectors, planning architects and others working wind power questions at municipalities in Jönköping County as well as politicians throughout the county and employees at the County Administrative Board. Through the activities that have been arranged in the project, the target group has increased their knowledge of wind power and had the opportunity to collaborate and exchange experiences with each other. For the most part, the activities have consisted of webinars, but study visits and seminars have also been arranged. It is clear that knowledge about wind power is spreading within the target group. The fact that the municipalities proceed from facts in their decisions related to wind power has been highlighted by the target group as a key for the sustainable expansion of wind power in the county. Politicians have a decisive role in the development of wind power and the project has arranged targeted webinars for politicians to strengthen them in their work with wind power. Creating greater acceptance for wind installations is both a challenge and an opportunity that the target group sees as a priority.

The project has investigated the interest in creating a digital forum where knowledge and experiences can continue to be shared after the project has ended.

Through a survey that was sent to the target group, interest has been shown to be low, which is why the project did not go ahead with creating a digital forum.

Inledning/Bakgrund

Flera scenarier för framtidens elsystem pekar på att årsproduktionen från vindkraft kan nå nivåer om 70-100 TWh år 2040. Högre tornhöjd på verken gör att nya markområden blir lämpliga för etablering. Då befintliga vindkraftverk når sin livslängd kommer det bli aktuellt med generationsväxling. En etablering av ny vindkraft innebär en avvägning mellan flera motstående intressen och ny kunskap om vindkraftens miljökonsekvenser presenteras kontinuerligt.

Kommunerna och Länsstyrelsen i Jönköpings län ser ett behov av att utveckla samverkan kring vindkraft i länet och vara uppdaterade i den kunskapsutveckling som sker för att hålla jämna steg med den snabba utvecklingen och säkerställa att deras arbete baseras på aktuell forskning och kunskap.

Att utveckla och stärka samverkan inom målgruppen för projektet är viktigt för en positiv utveckling av vindkraft i länet. Idag sker samverkan i regel inom respektive delområde vad gäller planering respektive prövning och tillsyn. Genom projektet ges möjlighet till att bredda och förstärka det nuvarande arbetet och skapa en mötesplats där samverkan och erfarenhetsutbyte kan äga rum för alla involverade kompetenser på kommunerna och Länsstyrelsen, något som inte tidigare har gjorts i länet. Projektet möjliggör på detta vis även en ökad förståelse för olika roller och kompetenser inom kommuner angående vindkraftsfrågor.

Den fysiska planeringen på kommunnivå och hanteringen av tillståndsärenden är viktiga för att främja en hållbar utbyggnad av vindkraft och säkerställa att vindkraften är väl lokaliserad samt att etableringarna är förankrade lokalt och regionalt. Väl fungerande planerings- och prövningsprocesser bedöms gynna utbyggnaden av vindkraft och säkerställa att den sker på ett hållbart sätt.

Genom projektet får kommunerna bättre kunskap om vilka underlag som finns tillgängliga för den fysiska planeringen och hur underlagen på bästa sätt kan användas. På så sätt kan kvaliteten i översiktsplanerna öka, vilket leder till en ökad tydlighet angående vilka markområden den aktuella kommunen anser vara lämpliga för vindkraft.

Projektet vill även främja vindkraft i länet genom att stärka förutsättningar för en effektiv, tydlig och transparent tillståndsprocess. Detta ökar förutsägbarheten för exploitörerna och bidrar till att minska upplevd risk som tillståndsprocessen innebär för dem. Kommunerna och Länsstyrelsen ser ett behov av att öka kunskapen om rådande praxis vid prövningar och ta del av erfarenheter från hur ansökningar/anmälningar om vindkraft hanterats i andra kommuner och på länsstyrelserna. Därutöver finns behov av fördjupningar, vägledning och diskussion kring vindkraftsfrågor generellt.

Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland) blev beviljad finansiering för projektet Kraftsamling Vindkraft under tiden 2020-09-15 – 2022-12-31. Projektet har bedrivits i nära samarbete med Länsstyrelsen i Jönköpings län och

har genomförts inom ramen för Energimyndighetens program Lokala och regionala insatser för förnybar elproduktion.

Genomförande

Arbetspaket 1 – Projektledning

Ansvarig: Energikontor Norra Småland

Detta arbetspaket har innefattat administration, planering, ekonomi, kommunikation, rapportering, problemlösning, kontakt med projektdeltagare, inhämtning av kunskap och löpande uppföljning av projektet. De aktiviteter som har anordnats inom projektet har följts upp genom diskussion med målgruppen samt genom enkäter för att få kännedom om projektet rör sig mot målet och om det krävs några förändringar. Projektgruppen inom Energikontor Norra Småland har bestått av personal inom projektledning, projektsamordning och ekonomi.

Arbetspaket 2 – Samverkan inom Länsstyrelsen

Ansvarig och målgrupp: Länsstyrelsen i Jönköpings län

Arbetspaketet har handlat om att samla berörda personer inom Länsstyrelsen och stärka dialogen mellan olika kompetenser inom områden som klimat- och energi, samhällsplanering, miljöskydd, tillsyn och naturvård. Projektgruppen inom Länsstyrelsen har bestått av personal som arbetar med strategiska frågor, samhällsplanering respektive tillstånd och tillsyn. Andra berörda personer har bjudits in och deltagit i aktiviteter med kommunerna. På så sätt har de sakkunnigas kompetens breddats vilket underlättar samverkan inom myndigheten. Processcheman har tagits fram som åskådliggör hur och när olika kompetenser inom Länsstyrelsen kommer in i tillstånds- respektive planeringsprocessen för vindkraft. Under projektets gång har en chefsgrupp knutits till projektet, där regelbundna avstämningsmöten har genomförts mellan projektdeltagare och berörda enhetschefer på Länsstyrelsen. I projektets slutfas har även ett internt samverkansmöte genomförts för berörda sakkunniga och övriga intresserade av vindkraftsfrågor. Vid träffen redovisades bland annat resultat och erfarenheter från projektet varefter intern samverkan diskuterades.

Arbetspaket 3 – Samverkan och erfarenhetsutbyte

Ansvarig: Energikontor Norra Småland och Länsstyrelsen i Jönköpings län

Målgrupp: Miljöinspektör, planarkitekter, miljöstrateger och politiker på kommunerna samt Länsstyrelsen.

Arbetspaketet har genom webinarier och fysiska träffar skapat en mötesplats för alla kompetenser i länet inom vindkraftsområdet att samtala, utbyta erfarenheter och goda exempel. För en beskrivning av aktiviteterna och en sammanfattning av resultatet från samverkan, se resultat för delmål 2. Arbetspaketet har även inkluderat en utredning om behovet av en gemensam digital plattform för att upprätthålla samverkan och erfarenhetsutbyte efter projektslut.

En utvärdering har skickats ut efter varje träff, där deltagarna har haft möjlighet att svara på specifika frågor om träffen. En fråga som har varit genomgående i alla utvärderingar har varit huruvida träffen har inneburit samverkan med andra

organisationer och kompetenser som deltagaren kommer ha nytta av i sitt arbete med vindkraft.

Arbetspaket 4 – Ökad kunskap

Ansvarig: Energikontor Norra Småland och Länsstyrelsen i Jönköpings län

Målgrupp: Miljöinspektör, planarkitekter, miljöstrateger och politiker på kommunerna samt Länsstyrelsen.

Arbetspaketet har anordnat kunskapshöjande föredrag och träffar för målgruppen inom aktuella vindkraftsfrågor. Fokus har varit på fysisk planering och tillståndsprövning. För att möta målgruppens behov har temat för de kunskapshöjande aktiviteterna planerats i samråd med målgruppen. Samtliga webinarier och den fysiska träffen har innehållit kunskapshöjande föredrag där gästföreläsare har bjudits in eller genom att projektgruppen stått för föredragen. Därutöver har deltagarna bjudits in till att delta på ett studiebesök. För en beskrivning av aktiviteterna och de teman som har tagits upp, se resultat för delmål 2.

En utvärdering har skickats ut efter varje träff, där deltagarna har haft möjlighet att svara på specifika frågor om träffen. Två frågor som har varit genomgående i alla utvärderingar har varit huruvida träffen har inneburit ökade kunskaper om tillståndsprövsprocessen för vindkraft och ökade kunskaper om fysisk planering kopplat till vindkraft. Utvärderingen har även varit ett verktyg för att inhämta synpunkter från deltagarna om vad de vill ha ytterligare webinarium och vägledningar i för frågor.

Arbetspaket 5 – Implementering i respektive organisation

Ansvarig: Energikontor Norra Småland och Länsstyrelsen i Jönköpings län

Målgrupp: Kommuner, Länsstyrelsen och Energikontor Norra Småland

Arbetspaketet har innefattat diskussion och planering för hur projektresultaten ska implementeras inom respektive linjeorganisation, samt planering för fortsatt regional samverkan och stöd till målgruppen att förbättra sina arbetssätt. Vid flera träffar har diskussionspass hållits om hur kunskapen och arbetssätt kan återföras till respektive organisation och hur den fortsatta samverkan i länet skulle kunna se ut, senast på slutseminariet som arrangerades i november 2022. Arbetspaketet har även innefattat interna föredragningar hos Länsstyrelsen och Energikontor Norra Småland av vad som kommit fram i projektet, med efterföljande genomgång och diskussion hos Länsstyrelsen om hur samverkan är tänkt att ske i vindkraftsfrågor på myndigheten.

Arbetspaket 6 – Utvärdering

Ansvarig: Energikontor Norra Småland

Arbetspaketet har innefattat genomgång av lärdomar från och utvärdering av projektet, projektresultat och diskussion om frågor som kvarstår. Varje aktivitet har utvärderats genom en enkät där frågor om målgruppen anser att de fått ökad kunskap om fysisk planering, ökad kunskap om tillståndsprövning samt getts möjlighet till samverkan har varit återkommande. Utvärdering av projektet har gjorts genom en samlad bedömning av respektive utvärdering.

Resultat

Projekt mål

Projektets mål är att genom utvecklad samverkan och gemensam kunskapsbas skapa stärkta förutsättningar för god fysisk planering samt en effektiv och tydligare tillståndsprocess gällande vindkraft hos kommunerna och på Länsstyrelsen, som syftar till att främja nya etableringar i Jönköpings län.

Effekt mål

- På 5-10 års sikt har de kommunala översiktsplanerna i Jönköpings län blivit tydligare samt med starkare koppling till länets klimat- och energistrategi vad gäller vindkraft.
- På 2-5 år sikt har transparens, kvalitet och effektivitet i tillstånds- och anmälningsprocess samt i tillsyn gällande vindkraft stärkts.
- På 2-5 års sikt finns en stark mellankommunal och regional samverkan kring vindkraft.
- På 2-5 år sikt har den nationella vindkraftsstrategin implementerats i länet.

Projektets delmål

Projektet har följande delmål:

1. Utvecklade arbetssätt för hur Länsstyrelsen ska koordinera arbetet och strategiskt främja vindkraft i Jönköpings län (AP2).
2. Utvecklad samverkan kring fysisk planering och tillståndsprövning av vindkraft i länet samt kunskap om behovet av en gemensam digital plattform (AP3).
3. Inom målgruppen öka kunskapen om vindkraft i översiktsplanering och tillståndsprövning av vindkraft (AP4).
4. Projektdeltagare och projektägare har fått möjlighet att summera sina kunskaper och kan ta projektresultat vidare in i sina organisationer. En plan finns för hur den regionala samverkan och kunskapshöjande dialogen mellan kommunerna sinsemellan och Länsstyrelsen ska ske efter projektavslut (AP5).
5. Utvärderingen svarar direkt mot uppföljning av projektmålet och ger samtidigt svar på varför projektet uppvisade det aktuella resultatet (AP6).

Nedan ges en beskrivning av delmålen och resultatet för respektive delmål. Delmålen bidrar till att uppnå projektmålet, vilket i sin tur bidrar till att uppnå effektmålen.

Delmål 1: Utvecklade arbetssätt för hur Länsstyrelsen ska koordinera arbetet och strategiskt främja vindkraft i Jönköpings län (AP2).

Internt på Länsstyrelsen har projektet tydliggjort och ökat samverkan i vindkraftsfrågor mellan personal som arbetar med strategiska frågor, samhällsplanering respektive tillstånd och tillsyn. Även andra berörda av vindkraftsfrågor inom Länsstyrelsen har deltagit vid vissa träffar. Processcheman har tagits fram som åskådliggör hur och när olika kompetenser kommer in i tillstånds- respektive planeringsprocessen för vindkraft. Vid ett internt samverkansmöte har sakkunniga inom kulturmiljö, naturvård, vatten etc. fått breddad kunskap om frågor som påverkar utbyggnaden av vindkraft samt hur samverkan sker inom myndigheten.

Synpunkter har kommit fram från deltagare i projektet om att Länsstyrelsen bör koordinera den fortsatta samverkan mellan kommunerna i länen och Länsstyrelsen. Även Länsstyrelsen ser detta behov men konstaterar att resurserna inom linjeorganisationen är begränsade för denna typ av koordination och strategiska arbete. Länsstyrelsen kommer i möjlig mån att arbeta för att uppfylla önskemål om samverkan och koordinering men erfarenheten är att externfinansierade projekt behövs för att möta aktörernas behov.

Översiktsplanen har lyfts som ett viktigt verktyg, men deltagarna har även framfört att översiktsplanen har begränsningar, vilket tydliggör att behovet av en bredare samverkan än endast fysisk planering för främjande av en hållbar utbyggnad av vindkraft i länet.

Vad gäller regionala analyser inom den nationella strategin för vindkraft så är det en uppgift som är beroende av samverkan, bland annat mellan kommuner och Länsstyrelsen, för dess genomförande. De pilotstudier som genomförs i Värmland och Dalarna kommer att slutföras först år 2024, vilket har inneburit att projektet har fått stanna vid att ge uppdateringar av läget och exempel från platser i Sverige där man gjort särskilda satsningar för planering av vindkraft. Om man nationellt går vidare med uppdrag om regionala analyser efter år 2024 avser Länsstyrelsen att följa de vägledningar och goda exempel som kommer fram av pilotlänens arbete. Någon given struktur för detta har därför inte arbetats fram i projektet. Projektet har följt detta arbete och Länsstyrelsen har gjort inledande GIS-studier som ett förarbete inför regionala analyser och arbetet med att identifiera lämpliga områden i Jönköpings län. Arbetet har sammanställts i en intern rapport på Länsstyrelsen.

Måluppfyllnad

Delmålet uppfylls delvis, men inte fullt ut vad gäller att utveckla nya arbetssätt för hur Länsstyrelsen ska koordinera det främjande arbetet. Projektet konstaterar dock att olika metoder för att ta sig an utmaningar har diskuterats i projektet och att förutsättningarna för främjande arbete har stärkts genom projektet.

Delmål 2: Utvecklad samverkan kring fysisk planering och tillståndsprövning av vindkraft i länet samt kunskap om behovet av en gemensam digital plattform (AP3).

De webinarier, den fysiska träff och det studiebesök som har genomförts inom projektet har möjliggjort samverkan inom målgruppen vilket skapat förutsättningar för nya kontakter och nätverk.

Projektet har erbjudit tio tillfällen till samverkan och erfarenhetsutbyte (8 halvdagswebbinarier, ett halvdagsseminarium och ett studiebesök). De flesta aktiviteter har varit riktade till hela målgruppen som har bestått av politiker, beslutsfattare, planerare, inspektörer och strateger på kommuner i hela länet samt Länsstyrelsen, medan ett fåtal aktiviteter har varit riktade till specifika delar av målgruppen. Samtliga träffar har innehållit kunskapshöjande föredrag som följts av gruppdiskussioner och frågestund/reflektion i helgrupp. Det har funnits tid för målgruppen att utbyta erfarenheter och goda exempel med varandra.

Projektets aktiviteter

Nedan ges en beskrivning av de aktiviteter som har genomförts i projektet, samt en sammanfattning av vad utfallet har varit på de diskussioner som har förts under respektive aktivitet.

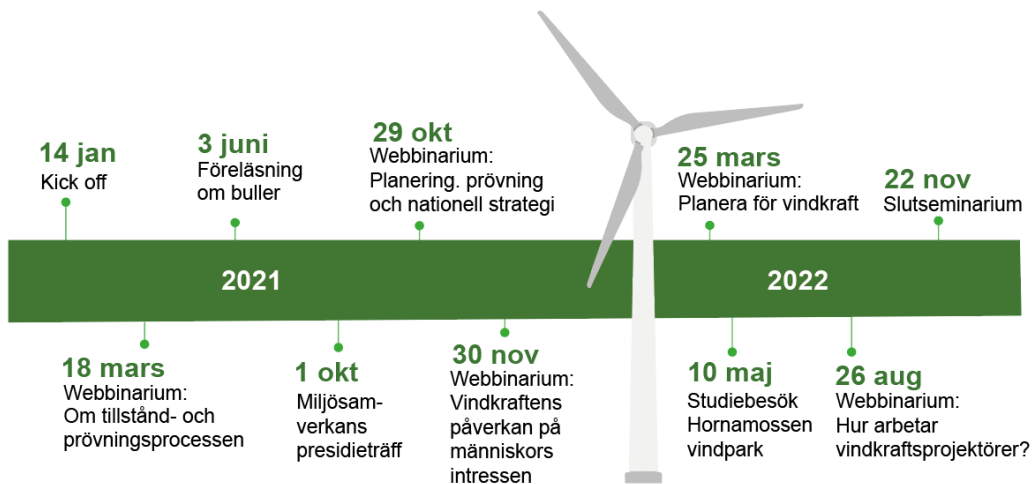

Bild 1: Översikt över de aktiviteter som erbjudits inom projektet Kraftsamling vindkraft

Kickoff 14 jan 2021

Deltagare: 50 st deltagare från målgruppen

Målsättningen med kick-offen var att ge deltagarna nuläget om vindkraft i länet och nationellt. Målet var också att fånga in behov och önskemål för framtida aktiviteter inom projektet. Deltagarna fick föredragningar om klimat- och energimål, den nationella vindkraftsstrategin, nuläget kring vindkraftsutbyggnaden i länet samt vindkraftens teknikutveckling. Under diskussionerna lyfte målgruppen bland annat önskemål om ökad kunskap om buller/ljud från vindkraftverk samt metodstöd och goda exempel för fysisk

planering. Därutöver lyfte de en önskan om stöd i hur frågor från medborgarna ska hanteras samt hur lokalt motstånd mot vindkraft ska bemötas. En annan synpunkt som kom fram var att politiken behöver mer kunskap i vindkraftsfrågor.

Samverkansmöte, 18 mars 2020

Deltagare: 26 deltagare från målgruppen

Målsättningen med detta tillfälle är att fortsätta samverkan i länet avseende fysisk planering och tillståndsprocessen för vindkraft. Deltagarna fick föredragningar om prövningsprocessen för vindkraft, översiktsplanens roll och vad den styr avseende vindkraftsetablering samt fördjupning om den nationella strategin för hållbar vindkraftsutbyggnad (fokus på regional fördelning av utbyggnadsbehovet och nationellt kartunderlag). Det ingick gruppdiskussioner där deltagarna delades upp utifrån roll (planerare, inspektör och politiker). Frågeställningar för diskussionen var bland annat vilken information och underlag som behövs i kommunernas översiktsplaner för att arbeta med vindkraft, samt vilket underlag politiker behöver för att kunna fatta beslut i vindkraftsärenden. Det skedde erfarenhetsutbyte mellan inspektörer och planerare kring om och hur lämpliga/olämpliga områden för vindkraft ska pekas ut i översiktsplanen samt stora opåverkade områden. Planerarna diskuterade vilket underlag som krävs till översiktsplanen för att den ska bli användbar avseende vindkraft (buffertavstånd, riksintressen, landskapsbedömning). Politikerna lyfter osäkerhet kring vindkraftens påverkan på människor och miljö samt intressekonflikter. Politikerna hade samstämmighet kring att känslor, inte fakta, i många fall styr inställningen till vindkraft.

Ljud och buller samt kompensation till lokalsamhällen, 3 juni 2021

Deltagare: 26 deltagare från målgruppen

Syftet med detta webinarium var att målgruppen skulle lära sig mer om ljud och buller från vindkraft. Akustiker med erfarenhet av att mäta ljud från vindkraft anlätades som föreläsare. Projektgruppen presenterade hur kompensation till lokalsamhällen sker idag. 40 dB-gränsen diskuterades och information om vilket avstånd från vindkraft som krävs för att 40-dB inte ska överskridas efterfrågades. Deltagarna fick lära sig att många parametrar påverkar ljudutbredningen och att det är svårt att använda ett specifikt avstånd till vindkraft i den fysiska planeringen som garanterar att ljudet inte överskrider gränsvärdet. Diskussionerna gällde också frågor om infraljud och hur ljud/buller påverkar människors hälsa.

Presidieträff för politiker – 24 september 2021

Deltagare: 15 st kommunpolitiker i Jönköpings län

Genom Region Jönköpings läns avdelning Miljösamverkan Jönköpings län fick projektet möjlighet att stå för innehållet på en presidieträff. Presidieträffarna samlar kommunpolitiker i hela länet som sitter med i miljö- och/eller byggnämnder. Tillfället lockade 15 politiker som under en halvdag fick lära mer om nulägen kring vindkraft i länet, teknikutveckling av vindkraft, nationell strategi för vindkraft, utredning om kommunal tillstyrkan samt vindkraftens miljöpåverkan.

Samverkansmöte översiktsplanerare 29 oktober 2021

Deltagare: 18 översiktsplanerare i Jönköpings län

Länsstyrelsen nätverk för översiktsplanerare användes som kanal för att nå ut till översiktsplanerare. Projektgruppen presenterade det nationella planeringsunderlag som ingår i den nationella strategin för en hållbar vindkraftsutbyggnad.

Projektgruppen redogjorde även för den nationella utredningen om kommunal tillstyrkan (kommunala vetot) och vad förslaget säger. Hulstfreds kommun gästade mötet och presenterade deras arbete med att uppdatera sin vindbruksplan (process, innehåll och erfarenheter). Diskussionerna visade att vindkraft är olika prioriterad i översiktsplaneringen inom länet. Samtidigt sprider sig kunskap och erfarenheterna av att arbeta med vindkraft i översiktsplaneringen mellan kommunerna. Den politiska inställningen till vindkraft styr i stor utsträckning vilka resurser som finns att tillgå för att ta fram bra planeringsunderlag för vindkraft.

Vindkraftens påverkan på människors intressen – 30 november 2021

Deltagare: 30 stycken deltagare från målgruppen

Detta webinarium utgick från en ny syntesrapport inom forskningsprogrammet Vindval med titeln "Vindkraftens påverkan på människors intressen". Inspelade föredrag från tre forskare visades följt av frågestund och diskussion där forskarna deltog. Ämnena var Landskap och planering, Sociala konsekvenser och förankring, Samhällsnytta och ekonomi.

Planera för vindkraft – 25 mars 2022

Deltagare: 45 st deltagare från målgruppen

Detta webinarium fokuserade på fysisk planering för vindkraft och varför det är viktigt. Energimyndigheten deltog och redogjorde för vindkraftens roll i energisystemet idag och i framtiden. Projektgruppen presenterade några exempel på utfall från kommunala vetobeslut i länet, status för lagrådsremissen om tidigt kommunalt ställningstagande samt hur arbetet med regionala analyser utvecklar sig. Diskussionerna visar att bilden sprider mellan kommuner. Deltagare vittnar om att motståndet är hårt just nu mot vindkraft, vilket innebär att det blir svårt att få igenom politiska beslut. Politiker efterfrågar underlag, fakta och argument för vindkraft som kan användas när de fattar beslut. Detta påverkar även kommunernas möjlighet att jobba med god fysisk planering för vindkraft.

Studiebesök Hornamossen vindpark – 10 maj 2022

Deltagare: 10 st deltagare från målgruppen och 3 st från OX2

Projektet anordnade studiebesök till Hornamossen vindkraft i Habo kommun i norra delen av Jönköpings län. Parken förvaltas av OX2. Deltagarna visades runt i parken och en stor del av tiden gick till frågestund och diskussion med OX2.

Hur arbetar vindkraftsprojektörer - 26 aug 2022

Deltagare: 44 st deltagare från målgruppen

Under detta webinarium deltog vindkraftsprojektörerna OX2, Vindin och Klämman Vind som alla har vindkraftsprojekt i Jönköpings län. Syftet var att ge deltagarna ökad förståelse för projektörernas perspektiv och arbetssätt. De ämnesområden som berördes var val av projekteringsområde, kommunikation och information till berörda, vindkraftens bidrag till lokalsamhällen och ägarstrukturer. Webbinariet avslutades med gruppdiskussioner. I diskussionerna lyfte många deltagare att det var givande att höra om goda exempel på hur lokalbefolkningen har involverats i de vindkraftsprojekt som presenterades, genom bl.a. delägarskap och bygdepeng. Även det kommunala vetot diskuterades och synpunkter lyftes att det borde komma tidigare i processen för att underlätta för projektörerna.

Slutseminarium – 22 november 2022

Deltagare: 25 deltagare från målgruppen

Slutseminariet arrangerades som en fysisk träff i Jönköping. Syftet var att presentera en summering av projektet och få tillfälle att samtala och blicka framåt. Cecilia Dalman Eek, ordförande i Svensk Vindkraft höll en presentation om bl.a. repowering, cyberattacker, olyckor och systemtjänster. Länsstyrelsen berättade om deras arbete med inledande GIS-studier som de gjort som ett förarbete inför kommande regionala analyser för att identifiera lämpliga områden i Jönköpings län. Deltagarna diskuterade hur de arbetar vidare med vindkraftsfrågan i sin egen organisation och hur de ser på samverkan efter projekttiden. De lyfte bl.a. att det finns ett fortsatt behov av samverkan men gärna kopplat till energifrågor i stort och inte bara specifikt i vindkraftfrågor. Det diskuterades om vikten av att inkludera vindkraft för att kunna nå visionen om att bli ett plusenergilän 2045.

Utvärdering av samverkan

En utvärdering har skickats ut efter varje träff, där deltagarna har haft möjlighet att svara på specifika frågor om träffen. En fråga som har varit genomgående i alla utvärderingar har varit huruvida träffen har inneburit samverkan med andra organisationer och kompetenser som deltagaren kommer ha nytta av i sitt arbete med vindkraftsfrågor.

Resultatet (som skildrar medelvärdet för alla aktiviteter) visar att 77% av deltagarna tycker att det stämmer **mycket bra** eller **ganska bra** att aktiviteterna möjliggjorde samverkan med andra organisationer och kompetenser som de kommer ha nytta av i sitt arbete med vindkraftsfrågor.

Fortsatt samverkan och digital plattform

Vid några träffar har frågan om samverkan i länet (om vindkraftsfrågor) tagits upp för diskussion. Vid slutseminariet, den 22 november 2022, inriktades gruppdiskussioner och avslutande diskussion på behovet av fortsatt samverkan om vindkraft och hur skulle denna samverkan kunna se ut.

Deltagarna är inte främmande för att starta ett nytt nätverk eller plattform för samverkan för vindkraft. Samtidigt har det uttryckts önskemål om ett mer övergripande forum för energifrågor eller förnyelsebar energi, dvs. inte bara vindkraft. Trots att många deltagare har uppskattat det breda grepp kring vindkraft (tillståndsprocess, planering, förankring, acceptans etc.) som tagits inom projektet så finns farhågor för att starta ytterligare forum för samverkan utöver befintliga forum för kommunernas miljöinspektörer, samhällsplanerare respektive klimat- och energistrateger. Många deltagare har lyft värdet av att politiker har kunnat delta i denna typ av träffar som hållits inom projektet.

Inom projektet har tydliggjorts vilka befintliga forum för samverkan om vindkraft som finns och deras avgränsning. Behovet av samverkan för övergripande frågor om vindkraft kvarstår dock, även om projektet tydligt har visat på möjligheten att genomföra enskilda samverkansmöten. Erfarenheter som har vunnits inom projektet är bland annat hur samverkan mellan exempelvis Energikontoret och Länsstyrelsen kan ske för att organisera träffar samt kartläggning och dokumentation av vilka frågor som i nuläget finns på kommunerna. I det nya projektet EFFEKT som planeras att starta i april 2023 kommer länets kommuner att fortsätta samverka inom vindkraftsområdet och andra energiförsörjningsfrågor. Resultat och erfarenheter från Kraftsamling vindkraft kommer att tas med in i det nya projektet som kommer att drivas av Energikontor Norra Småland i samverkan med Länsstyrelsen och Gnosjö kommun.

Utredning av behovet för en gemensam digital plattform för att upprätthålla samverkan och erfarenhetsutbyte även efter projektet slut har gjorts genom en enkätundersökning till målgruppen. Svarsfrekvensen var låg. 18 svarande som kan jämföras med att projektet lockat 70 unika deltagare på tidigare aktiviteter. Majoriteten anser att det finns behov av en digital plattform för samverkan men vilket syfte och funktion plattformen ska fylla sprider mellan respondenterna. Det går heller inte att säkerställa hur mycket en eventuell plattform kommer att användas utifrån svaren.

Med anledning av svaret på enkätundersökningen, de nämnda befintliga väl fungerande nätverken för samverkan samt det nya planerade projektet EFFEKT så har projektet valt att inte gå vidare med förslaget om ny digital plattform för vindkraftsfrågor i länet. Därtill har avsaknaden av ett uppdrag till alla länsstyrelser att genomföra regionala analyser inneburit att det inte har varit läge att använda samverkansplattformen för det arbetet.

Måluppfyllnad

Delmålet bedöms som uppfyllt

Delmål 3: Inom målgruppen öka kunskapen om vindkraft i översiktsplanering och tillståndsprövning av vindkraft (AP4).

Projektet har anordnat 8 stycken halvdagswebbinarier, en fysisk träff och ett studiebesök för att ge målgruppen möjlighet att öka sin kunskap om vindkraft i översiktsplanering och tillståndsprövning av vindkraft. Se delmål 2 för en

beskrivning av de aktiviteter som har genomförts i projektet och de teman som har tagits upp.

Utvärdering av ökad kunskap

En utvärdering har skickats ut efter varje träff, där deltagarna har haft möjlighet att svara på specifika frågor om träffen. Två frågor som har varit genomgående i alla utvärderingar har varit huruvida träffen har inneburit ökade kunskaper om tillståndsprocessen för vindkraft och ökade kunskaper om fysisk planering kopplat till vindkraft.

Resultatet (som skildrar medelvärdet för alla aktiviteter) visar att 86% av deltagarna tycker att det stämmer **mycket bra** eller **ganska bra** att mötet gav ökade kunskaper om tillståndsprocessen för vindkraft och 76 % av deltagarna tycker att det stämmer **mycket bra** eller **ganska bra** att mötet gav ökade kunskaper om fysisk planering kopplat till vindkraft.

Utvärderingarna har även fångat upp synpunkter och önskemål om vad deltagarna vill ha ytterligare webinarium och vägledningar i för frågor. En sammanställning av deltagarnas synpunkter från utvärderingarna och från diskussioner finns i bilaga 2 *Sammanfattning av diskussioner och svar i utvärderingar*.

Ökad kunskap om det kommunala vetot

Inom projektet har det kommunala vetot behandlats inom flera träffar, både genom kunskapshöjande föredrag och genom diskussioner. En särskild träff har även hållits för politikerna i kommunernas presidier, där veto-frågan särskilt togs upp.

En kartläggning har genomförts av de beslut som har fattats om det kommunala vetot i Jönköpings län. Regeln i 16 kap. 4 § miljöbalken att tillstånd för vindkraft endast får ges om att den kommun där vindkraftsparken ska uppföras har tillstyrkt det infördes år 2009. Sedan dess har 42 beslut i veto-frågan fattats av länets kommuner. Av dessa har nio (21 procent) beslut varit avstyrkan av hela eller delar av ansökan. I vissa av dessa ärenden har bolagets andrahandsyrkande, med färre verk tillstyrkts. Det finns även två exempel med projekt över kommungränser där den ena kommunen har avstyrkt och den andre har tillstyrkt vindkraftsparken. I det fall där den större delen av vindkraftsparken har legat inom den kommun som tillstyrkt har projektet ändå fått tillstånd och kunnat uppföras. Avstyrkan omfattar sammanlagt 49 vindkraftverk, eller 15 procent av de vindkraftverk som besluten om vetot omfattar i Jönköpings län.

Måluppfyllnad

Delmålet bedöms som uppfyllt

Delmål 4: Projektdeltagare och projektägare har fått möjlighet att summera sina kunskaper och kan ta projektresultat vidare in i sina organisationer. En plan finns för hur den regionala samverkan och kunskapshöjande dialogen

mellan kommunerna sinsemellan och Länsstyrelsen ska ske efter projektavslut (AP5).

Inom projektet har tio aktiviteter arrangerats (webbinarier, seminarium och studiebesök) riktade till hela målgruppen. Samtliga träffar har innehållit frågestunder och diskussioner i helgrupp. När gruppdiskussioner har tillämpats har diskussionerna sammanfattats i helgrupp. Föredragshållares presentationer har gjorts tillgängliga för deltagarna. Vid vissa träffar har diskussionsfrågor gällt hur deltagarna kommer att arbeta vidare med frågan inom sin roll i sin organisation.

Vanligtvis har de flesta av länets 13 kommuner deltagit i träffarna, samt olika funktioner inom Länsstyrelsen och Energikontor Norra Småland. Man kan anta att deltagarna har återfört åtminstone delar av kunskapen till sin organisation. Med anledning av det stora antalet kontaktytor inom projektet så bör det sammantaget ha gett en betydelsefull återföring till kommuner, länsstyrelse, energikontor och övriga deltagare. Det är svårt att mäta hur organisationerna påverkas av detta. Man kan dock konstatera att projektet, genom den stora mängden kontaktytor, antalet föredrag och möjlighet till dialog på träffarna, har möjliggjort och stimulerat kunskapsspridning och samverkan inom organisationerna.

Projektresultatet har presenterats för Energikontor Norra Smålands styrgrupp, samt spridits via hemsida och nyhetsbrev. Hos Länsstyrelsen har en chefsgrupp knutits till projektet, där regelbundna avstämningsmöten har genomförts mellan projektdeltagare och berörda enhetschefer på Länsstyrelsen. I projektets slutfas har ett internt samverkansmöte genomförts på Länsstyrelsen för berörda sakkunniga och övriga intresserade av vindkraftsfrågor. Vid träffen redovisades resultat och erfarenheter från projektet varefter intern samverkan diskuterades. Energikontor Norra Småland har tillsammans med Länsstyrelsen sökt finansiering för fortsatt samverkan i länet inom energiförsörjningsfrågor i projektet EFFEKT. Här inkluderas även vindkraftsfrågor. Det nya projektet kan innebära att länet får ökade muskler att ta vidare insikterna från Kraftsamling vindkraft och jobba tillsammans med vindkraftsfrågor i länet.

Efter projektavslut kommer samverkan att ske inom befintliga nätverk för kommunernas miljöinspektörer, samhällsplanerare respektive klimat- och energistrateger. Därutöver kommer samverkan att ske bredare, bland annat i projekt inom energi och klimat och förnyelsebar energiproduktion. Vad gäller regionala analyser av planeringsunderlag för vindkraft i länet så bör det organiseras utifrån vad som kommer fram av pilotstudier och eventuella direktiv från regering eller centrala myndigheter. Möjlighet finns även att utifrån behov initiera särskilda träffar för vindkraft i länet.

Måluppfyllnad

Delmålet uppfylls delvis, men inte fullt ut då planen för den regionala samverkan och kunskapshöjande dialogen inte är fullständig. Tanken initialt var att arbetspaketet 5 till viss del skulle bygga på underlag från den nationella strategin för hållbar vindkraftsutbyggnad. I och med att arbetet med regionala analyser inte kommit vidare har det inte funnits vägledning att utgå ifrån som projektet kunnat förmedla till kommunerna. Samtidigt kan projektet konstatera att förutsättningarna för ändamålsenlig samverkan ändå har stärkts, genom den dialog och de studier som har genomförts inom projektet.

Delmål 5: Utvärderingen svarar direkt mot uppföljning av projektmålet och ger samtidigt svar på varför projektet uppvisade det aktuella resultatet (AP6).

Projektet har haft regelbundna avstämningar med målgruppen för att följa upp projektets måluppfyllnad samt målgruppens behov av ytterligare kunskapshöjande aktiviteter. Detta har gjorts genom diskussioner under aktiviteter, intervjuer och utvärderingsenkäter. Efter en aktivitet har en utvärderingsenkät skickats till deltagarna med frågor som har handlat om projektets måluppfyllnad. I utvärderingarna har det även funnits utrymme att inkomma med synpunkter om förbättringar samt förslag på kunskapsluckor där projektet skulle kunna erbjuda aktiviteter inom.

Utvärderingarna av de genomförda aktiviteterna visar att:

- i genomsnitt 86 % av deltagarna anser att de fått ökad kunskap om tillståndsprocessen för vindkraft
- i genomsnitt 76 % av deltagarna anser att de fått ökad kunskap om fysisk planering för vindkraft
- i genomsnitt 77 % av deltagarna anser att de fått möjlighet att samverka med andra organisationer som de kommer ha nytta av i sitt arbete med vindkraft

En sammanställning av synpunkter från utvärderingarna och resultat från diskussioner finns i bilaga 2 *Sammanfattning av diskussioner och svar i utvärderingar*.

Måluppfyllnad

Delmålet bedöms som uppfyllt.

Diskussion

- Utvärderingarna av de genomförda webinarier visar att de fyllt sitt syfte och gett målgruppen ökad kunskap och möjlighet till samverkan.
- Projektet har främst nått ut till personer på tjänstenivå på kommunerna och Länsstyrelsen.
- Projektet har haft svårare att nå ut till politiker och de politiker som deltagit i aktiviteterna har i regel varit positivt inställda till vindkraft.
- Politikerna har i regel låg kunskapsnivå.
- Målgruppen anser att kommunernas beslut om vindkraft ska vara faktabaserade.
- Politikerna i kommunerna vittnar om att beslut om vindkraft i kommunen ofta är svåra att ta på grund av osäkerhet kring vindkraftens påverkan på människor och miljö. Närboende till etableringar som är öppet negativt inställda och som försöker påverka politikerna bidrar också till svårigheter i beslutsfattandet.
- Planarkitekter och samhällsplanerare efterfrågar metodstöd för fysisk planering av vindkraft. Det handlar främst om vilka buffertavstånd som ska användas i den fysiska planeringen samt vilken vindkartering som bäst lämpar sig att utgå ifrån med tanke dagens och framtida tornhöjder på verken. Dessa önskemål har inte projektet kunnat tillgodose och bedömningen är att det finns ett stort framtida behov av stöd för bättre fysisk planering för vindkraft bland kommunerna.
- Pandemin har bidragit till att projektet i stort sett blev digitalt. Kunskapshöjande aktiviteter och erfarenhetsutbyte har fungerat bra och deltagandet har varit högt och hållit en jämn nivå över hela projektet. Det går att diskutera hur projektets resultat skulle sett ut om fysiska träffar anordnats i stället. Jönköpings län är stort till ytan och av erfarenhet bidrar de geografiska avstånden till lägre deltagande på anordnade aktiviteter. Å andra sidan skulle fysiska träffar haft fördel för kontaktskapandet och erfarenhetsutbyte. I det avseende är det möjligt att projektet med fler fysiska träffar hade kommit längre i arbetet med att stötta några kommuner i arbetssätt kopplat till vindkraft.

Bilagor

Bilaga 1 Administrativ bilaga

Bilaga 2 Sammanfattning av diskussioner och svar i utvärderingar